

«ONTIN»

Του ΖΑΝ ΖΙΡΩΝΤΟΥ

(ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΛΛΗΣ ΛΑΜΠΕΤΗ)

Τὸ κομψότατο νεοσύστατο θέατρό της (Ἰπποκράτους 7) τὸ ἐγκαινιάζει ἡ Ἑλλη Λαμπέτη, μὲ τὴν «Ὀντίν», ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταία καὶ τὸ καθαρώτερα ἰσως λυρικό ἔργο τοῦ Ζάν Ζιρωντού, ποῦ εἶχε παιχθῇ, ἀρχῆς τοῦ 1956, στὸ «Ἐθνικὸ Θέατρο», μὲ τὸν Γιώργο Παππά καὶ τὴ Βάσω Μανωλίδου στοὺς δυὸ κύριους ρόλους. Ἡ ρομαντικὴ αὐτὴ «φαντασία», ἡ δραματικὴ αὐτὴ σονάτα, εἶναι μεταφορὰ στὴ σκηνὴ μιᾶς ὁμώνυμης «νουθέλλας» τοῦ πολυγραφώτατου γαλλικῆς καταγωγῆς Γερμανοῦ συγγραφέως Λά Μόττ Φουκέ (1777—1843), μόνου ἔργου, ἀπὸ ὅλη τὴν ἀφθονή παραγωγῇ του ποῦ ἐπιζεῖ καὶ ποῦ στηρίζεται, παρατηρεῖ ὁ γραμματολόγος Ἀνζελύ, στὴ φιλοσοφικὴ ἰδέα σύμφωνα μὲ τὴν ὁποίαν «ἡ φύσις, ἐκπροσωπούμενη ἀπὸ δίχως συνείδηση πνεύματα, θέλει ν' ἀγασπηθεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ μετάρχει στὴν ἀθάνατη ψυχὴ του».

Ἡ ἰδέα αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἀναδίδεται καὶ ἀπὸ τὸ «ὄνειροδράμα» —κάτι τέτοιο εἶναι— τοῦ Ζιρωντού καὶ μπορεῖ νὰ ὑποβάλλει ἡ «Ὀντίν» καὶ ἄλλες ἰδέες. Πάντως, ἐκεῖνο ποῦ θλέπει καὶ παρακολουθεῖ ὁ θεατὴς στὸ πρῶτο ἐπίπεδο, σὰν καθαρὸ θέατρο, σὰν μῦθο θεατρικό, εἶναι ὁ ἔρωτας, ὁ ἀγνός καὶ ὁλόθερμος, ὁ σφραγιζόμενος μὲ θάνατο, ἀνάμεσα ἐνὸς ἱππότη καὶ μιᾶς νεραϊδας, καὶ ἀκόμα καὶ σύγχρονα, ἓνα ἀνακάτωμα πραγματικοῦ καὶ ὑπερπραγματικοῦ, ὅπως γίνεται στὰ παραμύθια.

Τὸ ὑπὲρ ἢ τὸ ἐξωπραγματικὸ δὲν εἶναι ἀπλὸ ὑπόστρωμα, σκέτο φόντο, στὴν «Ὀντίν»· εἶναι τὸ κύριο στοιχεῖο τοῦ ἔργου, ἡ οὐσία του, αὐτὸ τὸ ποτίζει ὁλόκερο, σ' αὐτὸ τὸ ἔχει θυθίσει ὁ συγγραφέας. Καὶ τὸ ἔκανε ὄχι μόνον γιὰ νὰ δώσει μιὰ ὕψη, μιὰ ἀτμόσφαιρα παραμυθένια στὸ ἔργο, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ μεταφέρεται —νὰ ἀνάγεται— καὶ νὰ μεταφέρει μαζί του τὸ θεατὴ, σ' ἓνα κόσμον ἀγνότερο ἀπὸ τὸν πραγματικό, ἀπὸ αὐτὸν ὅπου τόσο κοντόφθαλμα κλείνουμε συνήθως ὅλη τὴν πραγματικότητα. Τὸ πλάσμα ποῦ ἐκπροσωπεῖ τὸν ἀγνότερο αὐτὸν κόσμον, ἡ Ὀντίν, μᾶς δείχνει, ἀπὸ τὴν πρώτη ἐμφάνισή της, στὴν καλύβα τῶν θετῶν της γονιῶν, τὴν ποιότητά του. Εἶναι ἀπόλυτα ἀδόλη καὶ ἀνυπόκριτη καὶ αὐθόρμητη ἡ νεραϊδοκοπελλίτσα καὶ αἰσθάνεται μὲ ὅλη τὴ δυνατὴ ἐνταση καὶ ἀγνότητα τὴν ἀντρικὴ ὁμορφιά μόλις τὴν ἀντικρύσει. Σκέψεις ἰδιοτελεῖς ποῦ γεννιοῦνται αὐτόματα στὶς πραγματικὲς γυναῖκες ὅταν ἀντικρύζουν ἄντρες, δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ. Ἡ Ὀντίν εἶναι ἡ ἴδια ἡ θηλυκὴ φύσις, τὸ ἴδιο τὸ θῆλυ, ποῦ τὸ ἀναταράζει ὁ ἄρρην, μόλις τὸν συναντήσῃ στὴ σωματικὴ του τελειότητα καὶ πληρότητα. Καὶ ὁ ἄντρας, ὁ ἱππότης Χάνς, γίνεται, ἀντιμετωπίζοντας τὴ θυληκότητα σὲ ὅλη τὴν καθαρότητά της, ὁ ἄρρην, ποῦ δὲ μένει στὸ χῶρον τῆς συνειδήσεώς του, ὅταν ἀντικρύζει τὸ ἀληθινὸ θῆλυ, παρὰ μόνον ἡ ἔλξη ἡ ἐρωτικὴ, «ὁ ἔρωτας ποῦ κινεῖ τὸν ἥλιον καὶ τ' ἄλλα ἀστέρια», ὅπως μᾶς λέει μὲ τὸ στερνὸ στιχο τῆς «Θείας Κωμωδίας» τοῦ ὁ Δάντης.

Νὰ λοιπὸν τί εἶναι ἡ «Ὀντίν»· εἶναι ἡ νοσταλγία τοῦ τέλειου ἔρωτα. Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα· ἡ πεποίθησις τοῦ συγγραφέα ὅτι ὁ ἔρωτας αὐτός δὲ θρῖσκεται στὸν γήινον κόσμον, ὅτι πρέπει ν' ἀναχθεῖ κανεὶς σὲ ἓνα καθαρώτερον κόσμον, γιὰ νὰ τὸν θρεῖ. Ἡ ἀνάμιξις τοῦ ὑπερπραγματικοῦ, ἡ ζωηρὴ καὶ ἀδιάκοπη, στὴν «Ὀντίν», αὐτὸ τὸ λόγο ἔχει, γιὰ τὸν Ζιρωντού τουλάχιστον. Ἕνας ποῦ ἀγασπᾷ τὰ καθαρὰ σχήματα, θὰ πεῖ ὅτι ἡ ἀνάμιξις τοῦ ὑπερπραγματικοῦ στὴν «Ὀντίν» νοθεύει τὸ ἔργο, θολώνει τὴν ψυχολογία τῶν προσώπων, ἀναγκάζει τὸν θεατὴ νὰ παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μύθου σὲ δυὸ ἐπίπεδα, νὰ πηδᾷ ἀπὸ τὸ πραγματικὸ στὸ ὑπερπραγματικὸ, καὶ τὸ ἀντίθετο, χωρὶς νὰ κατορθώνει νὰ ἐνώσει τοὺς δυὸ κόσμους. Ἄλλος πάλιν θὰ πεῖ γιὰ τὴν ἀνάμιξις τοῦ ὑπερπραγματικοῦ στὴν «Ὀντίν», ὅτι δίνει στὸ ἔργο τὴ γοητεία τοῦ παραμυθιοῦ, τόνους λυρικοῦς, προεκτάσεις, ποῦ δὲ θὰ τις εἶχε χωρὶς αὐτὸ καὶ θὰ θυμίσει τὸ «Ὀνειροθερινῆς νύχτας» τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἄλλα «ὄνειροδράματα».

Ποιητὴς προπάντων, λυρικός εἶναι καὶ στὰ μυθιστορήματά του καὶ στὰ θεατρικά του ἔργα ὁ Ζιρωντού. Στὴν «Ὀντίν» εἶναι ἐμφανέστερα καὶ καθαρώτερα, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι ἡ «Ὀντίν» εἶναι περισσότερο ἓνα δραματικὸ ποίημα παρὰ ἓνα καθαυτὸ θεατρικὸ ἔργο, ἂν δώσουμε τουλάχιστον τὴν ἐπικρατέστερη ἐννοιά του στὸν δρῶ. Τὸν χαρακτήρα τοῦτον τὸν ἐτόνισε ὁ σκηνοθέτης Μπορίς Κνιάζεφ, ὄχι ἰσως ἐκούσια, ἀλλὰ μάλλον ἀκούσια, παρὰσυρμένος ἀπὸ τὴ λυρικὴ ὑπόστασις τοῦ ἔργου. Καὶ τὸν ἐτόνισαν οἱ δυὸ πρωταγωνιστές, προπάντων ἡ Ἑλλη Λαμπέτη. Πιο μουσικά, μὲ περισσότερη χάρη, ἀθρότητα, ἀέρινη ἐλαφράδα —ἀλλὰ καὶ τρυφεράδα ἐρωτικὴ— δὲ μπορούσε ν' ἀποδοθεῖ ὁ ρόλος, πῶς λυρικές δονήσεις δὲ μπορούσαν νὰ μεταδοθοῦν στὴ μιλιὰ καὶ στὴν κίνησιν. Μὲ ἀθρότητα καὶ λυρικὴ περιπάθεια ἐρμηνεύει τὸ ρόλον του καὶ ὁ Νίκος Κούρκουλος (ἱππότης Χάνς). Δίπλα στοὺς δυὸ πρωταγωνιστὲς πρέπει ν' ἀναφέρω ἰδιαίτερα τὴν Μαίρη Λαλοπούλου (Βέρθα), τὸν Γιάννη Μιχαλόπουλον (αὐτάρχη) καὶ τὸν Χρήστο Πάρλα (ποιητὴς Μπέρτραμ). Πολὺ σύμφωνα μὲ τὸν «φαντασιζιστικόν» τόνον τοῦ ἔργου τὰ κοστοῦμα τοῦ Γιάννη Καρύδη, καὶ ἐπιμελημένα, λογοτεχνικὴ μαζί καὶ θεατρικὴ, ἡ μετάφρασις τοῦ Μάριου Πλωρίτη.

ΚΛΕΩΝ. Β. ΠΑΡΑΣΧΟΣ